

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (tretji senat)

z dne 6. oktobra 2015*

„Predhodno odločanje — Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah — Pristojnost in priznavanje ter izvrševanje sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo — Uredba (ES) št. 2201/2003 — Člen 1(1)(b) — Stvarno področje uporabe — Dogovor o delitvi zapuščine med preživelim zakoncem in mladoletnimi otroki, ki jih zastopa skrbnik — Opredelitev — Nujnost, da tak dogovor potrdi sodišče — Ukrep v zvezi s starševsko odgovornostjo ali ukrep v zvezi z dedovanjem“

V zadevi C-404/14,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Nejvyšší soud (vrhovno sodišče, Češka republika) z odločbo z dne 25. junija 2014, ki je prispela na Sodišče 25. avgusta 2014, v postopku, ki ga je sprožila

Marie Matoušková, sodna pooblaščenka v zapuščinskem postopku,

SODIŠČE (tretji senat),

v sestavi M. Ilešič, predsednik senata, A. Ó Caoimh, sodnik, C. Toader (poročevalka), sodnica, E. Jarašiūnas in C. G. Fernlund, sodnika,

generalna pravobranilka: J. Kokott,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za češko vlado M. Smolek in J. Vlácil, agenta,

— za Evropsko komisijo M. Wilderspin in M. Thomannová-Körnerová, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 25. junija 2015

izreka naslednjo

* Jezik postopka: češčina.

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 1(1)(b) in (3)(f) Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 6, str. 243).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru postopka, ki ga je sprožila M. Matoušková kot sodna pooblaščenka v zapuščinskem postopku, za določitev sodišča, ki je pristojno za potrditev dogovora o delitvi zapuščine, ki ga je skrbnik mladoletnih otrok sklenil v njunem imenu.

Pravni okvir

Pravo Unije

Uredba št. 2201/2003

- 3 Člen 1 te uredbe določa:

„1. Ta uredba se uporablja ne glede na vrsto sodišča v civilnih zadevah, ki se nanašajo na:

[...]

(b) podelitev, izvrševanje, prenos, omejitev ali odvzem starševske odgovornosti.

2. Zadeve iz odstavka 1(b) lahko zlasti zadevajo:

[...]

(b) skrbništvo, rejništvo in podobne institute;

(c) določitev in naloge katere koli osebe ali telesa, ki so dolžni skrbeti za otrokovo osebnost ali premoženje, za zastopanje ali pomoč otroku;

[...]

(e) ukrepe za zaščito otroka v zvezi z upravljanjem, ohranjanjem njegovega premoženja ali razpolaganjem z njim;

3. Ta uredba se ne uporablja za:

[...]

(f) truste ali dedovanje;

[...]“

- 4 Člen 2 navedene uredbe določa:

„V tej uredbi:

[...]

7. „starševska odgovornost“ pomeni vse pravice in dolžnosti v zvezi z osebnostjo ali s premoženjem otroka, ki so fizični ali pravni osebi podeljene s sodno odločbo, po samem zakonu ali s pravno veljavnim dogovorom. Izraz zajema pravice do varstva in vzgoje otroka in pravice do stikov z otrokom;

8. „nosilec starševske odgovornosti“ pomeni osebo, ki ima starševsko odgovornost do otroka;

[...]“

5 Člen 8 te uredbe, naslovljen „Splošna pristojnost“, v odstavku 1 določa:

„Sodišča države članice so pristojna v zadevah starševske odgovornosti v zvezi z otrokom, ki običajno prebiva v tisti državi članici v trenutku, ko je sodišče začelo postopek.“

6 Člen 12 Uredbe št. 2201/2003 določa:

„1. Sodišča države članice, ki so pristojna [...] za zahtevek za razvezo, prenehanje življenjske skupnosti ali razveljavitev zakonske zveze, so pristojna v vseh zadevah, ki se nanašajo na starševsko odgovornost, povezano z navedenim zahtevkom [...].

[...]

3. Sodišča držav članic so pristojna tudi v zvezi s starševsko odgovornostjo v drugih postopkih, poleg navedenih v odstavku 1, kadar:

(a) ima otrok bistveno povezavo s to državo članico, zlasti zaradi dejstva, da eden od nosilcev starševske odgovornosti običajno prebiva v navedeni državi članici ali je otrok državljan navedene države članice;

in

(b) so vse stranke v postopku pristojnost sodišč sprejele izrecno ali na drugačen nedvoumen način v trenutku, ko se je pred sodiščem začel postopek, in je to v otrokovo korist.“

Uredba (EU) št. 650/2012

7 V uvodni izjavi 9 Uredbe (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju (UL L 201, str. 107) je navedeno:

„Področje uporabe te uredbe bi moralo zajemati vsa civilnopravna vprašanja glede dedovanja zapuščine po zapustniku, torej vse oblike prehoda premoženja, pravic in obveznosti zaradi smrti, ne glede na to, ali gre za prehod po volji zapustnika na podlagi razpolaganja za primer smrti ali za prehod z dedovanjem na podlagi zakona.“

8 Člen 1(2)(a) in (b) te uredbe določa:

„[S] področja uporabe te uredbe so izključeni:

(a) status fizičnih oseb ter družinska razmerja in razmerja, ki imajo primerljive učinke po pravu, ki se uporablja za takšna razmerja;

(b) pravna ali poslovna sposobnost fizičnih oseb, brez poseganja v točko (c) člena 23(2) in v člen 26;
[...]"

9 Člen 23 navedene uredbe določa:

„1. Pravo, določeno v skladu s členom 21 ali členom 22 [te uredbe], ureja celotno de[d]ovanje.

2. To pravo ureja zlasti:

[...]

(c) dedno sposobnost;

[...]"

10 Člen 26 te uredbe, naslovljen „Materialna veljavnost razpolaganj za primer smrti“, določa:

„1. Za namene členov 24 in 25 so elementi materialne veljavnosti:

(a) sposobnost osebe, ki razpolaga za primer smrti, za takšno razpolaganje;

[...]"

11 Ker je ta uredba v skladu z njenim členom 84 začela veljati 17. avgusta 2015, se ne uporablja *ratione temporis* za spor o glavni stvari.

Češko pravo

12 Člen 179 zakonika o civilnem postopku v različici, ki je veljala v času dejanskega stanja v postopku v glavni stvari, določa:

„Če je za veljavnost pravnega dejanja, izvedenega v imenu mladoletne osebe, potrebna odobritev sodišča, ga sodišče odobri, če je to v interesu mladoletne osebe.“

13 Na podlagi člena 28 civilnega zakonika, ki je veljal do 31. decembra 2013, zakoniti zastopnik opravlja v imenu otroka vsa dejanja za upravljanje njegovega premoženja. Vendar mora za pravna dejanja v zvezi z razpolaganjem s premoženjem, ki ne spada v tekoče upravljanje, pridobiti odobritev pristojnega sodišča.

14 Na podlagi člena 36(1) družinskega zakona št. 94/1963, ki je veljal do 31. decembra 2013, „starši zastopajo otroka pri pravnih dejanjih, za katera nima popolne poslovne sposobnosti“.

15 V skladu s členom 37(1) tega zakona starši ne morejo zastopati svojega otroka glede pravnih dejanj v zadevah, v katerih bi lahko prišlo do navzkrižja interesov med starši in otrokom ali navzkrižja interesov med otroki istih staršev.

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

16 Městský soud v Brně (mestno sodišče v Brnu) je s sklepom z dne 27. aprila 2010 začelo postopek glede zapuščine G. Martinus, ki je umrla 8. maja 2009 na Nizozemskem. Notarka M. Matoušková je bila pooblaščenka, da nastopa kot sodna pooblaščenka v zapuščinskem postopku. Sodna pooblaščenka je

ugotovila, da je bila pokojnica državljanka Češke republike, ki je pred smrtjo živel v Brnu (Češka republika). Pokojničnin zakonec in njuna mladoletna otroka (v nadaljevanju: dediči) pa so prebivali na Nizozemskem.

- 17 Městský soud v Brně je zaradi morebitnega navzkrižja interesov med dediči v skladu s češkimi določbami imenovalo kolizijsko skrbnico za zastopanje interesov teh mladoletnih otrok. Stranke so navedle, da na Nizozemskem ni bilo nobenega zapuščinskega postopka.
- 18 Dediči so 14. julija 2011 sklenili dogovor o delitvi zapuščine. Městský soud v Brně je s sklepom z dne 10. avgusta 2011 opredelilo tržno vrednost premoženja pokojnice, znesek dolgov in čisto vrednost zapuščine.
- 19 Preživeli zakonec je v zapuščinskem postopku 2. avgusta 2012 predstavil nova dejstva, in sicer da je pokojnica imela pred smrtjo običajno prebivališče na Nizozemskem in je v Češki republiki zgolj ohranjala evidentirano stalno prebivališče, kar nikakor ni bilo skladno z dejanskim stanjem. Poleg tega je pojasnil, da je na Nizozemskem že bil izveden zapuščinski postopek, in predložil potrdilo o dedovanju, izdano 14. marca 2011 na Nizozemskem.
- 20 M. Matoušková je dogovor o delitvi zapuščine predložila sodišču, pristojnemu za skrbništvo, ker sta bili stranki navedenega dogovora mladoletna otroka.
- 21 Navedeno sodišče za skrbništvo je M. Matouškovi vrnilo spis, ne da bi se izreklo o vsebini, z obrazložitvijo, da mladoletna otroka že dolgo prebivata zunaj Češke republike, in navedlo, da se ne more izreči za nepristojno, niti ne more zadeve odstopiti v odločanje Nejvyššímu soudu (vrhovno sodišče), da bi to določilo, katero sodišče je krajevno pristojno.
- 22 V teh okoliščinah je M. Matoušková 10. julija 2013 zaprosila neposredno Nejvyšší soud, naj določi, katero sodišče je krajevno pristojno za potrditev dogovora o delitvi zapuščine, ki je predmet postopka v glavni stvari.
- 23 Navedeno sodišče meni, da je potrebna razlaga Sodišča glede Uredbe št. 2201/2003, ker je zadevna potrditev ukrep za varstvo interesov mladoletnikov in lahko spada na področje uporabe te uredbe. Vendar je tak ukrep, sprejet v okviru zapuščinskega postopka, mogoče opredeliti tudi kot ukrep v zvezi z dedovanjem in bi kot tak lahko bil na podlagi člena 1(3)(f) navedene uredbe izključen z njenega področja uporabe.
- 24 V teh okoliščinah je Nejvyšší soud prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:
„Če se za veljavnost dogovora o zapuščinski poravnavi, ki ga je v imenu mladoletne osebe sklenil njen skrbnik, zahteva potrditev sodišča, ali je ta odločba s strani sodišča ukrep v smislu člena 1(1)(b) ali ukrep v smislu člena 1(3)(f) Uredbe št. 2201/2003 [...]?”

Vprašanje za predhodno odločanje

- 25 Iz spisa, predloženega Sodišču, je razvidno, da dogovor, sklenjen med dediči, ni pogodba o bodoči zapuščini, ampak dogovor o delitvi že obstoječe zapuščine.
- 26 Zato je treba šteti, da predložitveno sodišče s svojim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba Uredbo št. 2201/2003 razlagati tako, da potrditev dogovora o delitvi zapuščine, ki ga je skrbnik mladoletnih otrok sklenil v njunem imenu, pomeni ukrep v zvezi z izvajanjem starševske odgovornosti v smislu

člena 1(1)(b) te uredbe, ki zato spada na njeno področje uporabe, ali pa tak postopek pomeni ukrep v zvezi z dedovanjem v smislu člena 1(3)(f) navedene uredbe, ki je izključen z njenega področja uporabe.

- 27 V zadevi v glavni stvari je iz spisa, predloženega Sodišču, razvidno, da je M. Matoušková, kot sodna pooblaščenka v zapuščinskem postopku, postopek za potrditev dogovora o delitvi zapuščine pri sodišču, pristojnem za skrbništvo, začela zato, ker je ta dogovor sklenil skrbnik v imenu mladoletnih otrok, ki imata omejeno poslovno sposobnost in na podlagi čeških določb lahko opravita le pravna dejanja, ki po naravi ustrezajo zrelosti razuma in volje, primernih njuni starosti. Druga pravna dejanja v imenu mladoletnikov izvajajo njihovi zakoniti zastopniki.
- 28 Potrditev dogovora o delitvi zapuščine je torej ukrep, ki je sprejet ob upoštevanju pravne in poslovne sposobnosti mladoletnika in ki je namenjen varstvu otrokove koristi ter se po češkem pravu zahteva za pravna dejanja v zvezi z razpolaganjem s premoženjem, ki ne spada v tekoče upravljanje.
- 29 Tak ukrep se neposredno nanaša na pravno in poslovno sposobnost fizičnih oseb (glej po analogiji sodbo Schneider, C-386/12, EU:C:2013:633, točka 26) in po svoji naravi spada v okvir dejanja, katerega namen je zadostiti potrebam varstva in pomoči mladoletnikom.
- 30 Kot je poudarila generalna pravobranilka v točki 41 sklepnih predlogov, se pravna in poslovna sposobnost in z njima povezana vprašanja zastopanja namreč presojuje v skladu z lastnimi merili in se ne štejejo za predhodna vprašanja, odvisna od povezanih pravnih dejanj. Zato je treba ugotoviti, da sta določitev skrbnika za mladoletne otroke in nadzor izvajanja njegovih dejanj tako tesno povezana, da ne bi bilo primerno uporabiti različna pravila o pristojnosti, ki bi se razlikovala po vsebini zadevnega pravnega dejanja.
- 31 Zato se dejstvo, da je bila potrditev iz postopka v glavni stvari zaprosena v okviru zapuščinskega postopka, ne more šteti za odločilno za ugotovitev, da ta ukrep spada v dedno pravo. To, da je treba pridobiti potrditev sodišča, pristojnega za skrbništvo, je neposredna posledica statusa in pravne ali poslovne sposobnosti mladoletnih otrok ter pomeni ukrep za varstvo otroka v zvezi z upravljanjem, ohranjanjem njegovega premoženja ali razpolaganjem z njim v okviru izvrševanja starševske pravice v smislu člena 1(1)(b) in (2)(e) Uredbe št. 2201/2003.
- 32 Taka razlaga je podprta s poročilom P. Lagarda o Haaški konvenciji iz leta 1996 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju, uveljavljanju in sodelovanju glede starševske odgovornosti in ukrepov za varstvo otrok, katere stvarno področje uporabe glede starševske odgovornosti ustreza področju uporabe Uredbe št. 2201/2003. V tem poročilu je opozorjeno, da morajo biti zapuščinske zadeve načeloma izključene s področja uporabe te konvencije, in poudarjeno, da če zakonodaja, ki ureja dedno pravo, določa posredovanje zakonitega zastopnika otroka dediča, je treba tega zastopnika določiti na podlagi pravil navedene konvencije, pri čemer tak primer spada na področje starševske odgovornosti.
- 33 To razlago potrjuje tudi Uredba št. 650/2012, ki se v zadevi v glavni stvari ne uporablja *ratione temporis* in je bila sprejeta s ciljem, da bi v skladu z njeno uvodno izjavo 9 zajela vsa civilnopravna vprašanja glede dedovanja zapuščine po zapustniku, ter katere člen 1(2)(b) z njenega področja uporabe izključuje pravno ali poslovno sposobnost fizičnih oseb. Ta uredba namreč ureja zgolj vidike, ki se nanašajo posebej na sposobnost dedovanja na podlagi člena 23(2)(c) te uredbe ter sposobnost osebe, ki razpolaga za primer smrti, za takšno razpolaganje, v skladu s členom 26(1)(a) navedene uredbe.
- 34 Poleg tega je ta razlaga o področju uporabe uredb št. 2201/2003 in št. 650/2012 skladna s sodno prakso Sodišča, ki stremi k temu, da se prepreči kakršno koli prekrivanje med pravnimi pravili iz teh besedil in kakršna koli pravna praznina (glej po analogiji sodbo Nickel & Goeldner Spedition, C-157/13, EU:C:2014:2145, točka 21 in navedena sodna praksa).

- 35 V obravnavani zadevi je iz predložitvene odločbe razvidno, da se Nejvyšší soud sprašuje tudi, ali bi bila otrokova korist ogrožena z delitvijo postopka na področju dedovanja med dve državi članici, na eni strani na postopek o začetku zapuščinskega postopka in na drugi na postopek o otrokovem običajnem prebivališču, ki je določen v členu 8(1) Uredbe št. 2201/2003.
- 36 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da so na podlagi člena 12(3) Uredbe št. 2201/2003 sodišča držav članic pristojna tudi v zvezi s starševsko odgovornostjo v drugih postopkih, poleg navedenih v odstavku 1 tega člena, prvič, kadar ima otrok bistveno povezavo s to državo članico, zlasti zaradi dejstva, da eden od nosilcev starševske odgovornosti običajno prebiva v navedeni državi članici ali je otrok državljan navedene države članice, in drugič, kadar so vse stranke v postopku pristojnost sodišč sprejele izrecno ali na drugačen nedvoumen način v trenutku, ko se je pred sodiščem začel postopek, in je to v otrokovo korist.
- 37 V zadevi v glavni stvari, kot je poudarila Evropska komisija, je odločitev, da je za potrditev dogovora o delitvi zapuščine pristojno sodišče, ki odloča v zapuščinskem postopku, mogoče utemeljiti s členom 12(3) Uredbe št. 2201/2003, čeprav to sodišče ni sodišče otrokovega običajnega prebivališča, če so izpolnjeni zgorajnavedeni pogoji.
- 38 Glede na navedene ugotovitve je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba Uredbo št. 2201/2003 razlagati tako, da potrditev dogovora o delitvi zapuščine, ki ga je skrbnik mladoletnih otrok sklenil v njunem imenu, pomeni ukrep v zvezi z izvajanjem starševske odgovornosti v smislu člena 1(1)(b) te uredbe, ki zato spada na njeno področje uporabe, in ne ukrep v zvezi z dedovanjem v smislu člena 1(3)(f) navedene uredbe, ki je izključen z njenega področja uporabe.

Stroški

- 39 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (tretji senat) razsodilo:

Uredbo Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 je treba razlagati tako, da potrditev dogovora o delitvi zapuščine, ki ga je skrbnik mladoletnih otrok sklenil v njunem imenu, pomeni ukrep v zvezi z izvajanjem starševske odgovornosti v smislu člena 1(1)(b) te uredbe, ki zato spada na njeno področje uporabe, in ne ukrep v zvezi z dedovanjem v smislu člena 1(3)(f) navedene uredbe, ki je izključen z njenega področja uporabe.

Podpisi